

Багаты ўраджай збірае калгас «Краіна Саветаў» Брэсцкага раёна.

Фота М. Мінковіча.

ПРА ХЛЕБ НАШ НАДЗЁННЫ

ІНТЭРВ'Ю ДЛЯ «ГОЛАСУ РАДЗІМЫ» ДАЕ НАМЕСНІК МІНІСТРА СЕЛЬСКОЙ ГАСПАДАРКІ БССР ПАВЕЛ БАРЫСАЎ

Жнівень усіх у поле выеў. Сапраўды, апошні месяц лета — гарачая пара для хлебараба. Збажына паспела, пажайцелі тугія калосі, схіліліся да зямлі. Ніва чакае руплівых рук селяніна. І каб марна не прапаў плён яго працы, у поле выходзяць усе — ад старога да малага. Гудуць камбайны на палетках Беларусі, а па дарогах імчаць машыны з зернем, ідзе жніво!..

У сувязі з пачаткам уборкі новага ўраджаю ў рэспубліцы карэспандэнт нашай газеты звярнуўся да намесніка міністра сельскай гаспадаркі БССР П. БАРЫСАЎ з просьбай адказаць на яго пытанні.

— Як вырашаецца зерневая праблема ў Беларусі?

— Селяніна здаўна хваліла да пытанне: як уродзіць збажына? Колькі ён зберэ зерня? Некалі ў залежнасці ад ураджаю мог ён павялічваць ці памяншаць свой статак, мець на стале хлеб кожны дзень ці ёсці хлеб напалову з мякінай. І хоць асноўнай галіной сельскагаспадарчай вытворчасці рэспублікі цяпер з'яўляецца жывёлагадоўля (яна дае больш палавіны ўсёй таварнай прадукцыі калгасаў і саўгасаў), зерневая праблема не перастае хваліцца працаўнікоў вёскі.

Сапраўды, чым больш зерня мы будзем збіраць, тым інтэнсіўней будзе развівацца жывёлагадоўля. Апрача таго, зерне — гэта хлеб наш надзённы, яно патрэбна для харчавання людзей, для харчовай прамысло-

васці. Таму галоўная наша задача — атрымліваць штогод больш збожжа.

За кошт чаго? Часткова за кошт пашырэння пасяўных плошчаў, але галоўнае — гэта павышэнне культуры земляробства і ўрадлівасці глебы. Яшчэ тры-чатыры гады назад мы атрымлівалі ў сярэднім па Беларусі 7,8 цэнтнера збожжа з гектара. Летась ураджайнасць зерневых склала ўжо 11,3 цэнтнера з гектара.

— Як забяспечваюцца калгасы і саўгасы Беларусі мінеральнымі ўгнаеннямі і тэхнікай, неабходнай для апрацоўкі палёў і ўборкі ўраджаю?

— Пастаўкі мінеральных угнаенняў гаспадаркам рэспублікі з году ў год павялічваюцца. У нас ёсць свае буйныя заводы — Салігорск дае хлебарабам калійныя солі, Гродна — азотныя ўгнаенні, Гомель — су-

перфасфат. Але гэтага недастаткова, і тут нам на дапамогу прыходзяць братнія рэспублікі — Расійская Федэрацыя, Украіна. Мы дзелімся з імі пабрацку тым, што маем, а яны з намі.

Цяпер у калгасах і саўгасах Беларусі ў сярэднім уносіцца на гектар па 3,5 цэнтнера мінеральных угнаенняў. Вядома, гэта яшчэ мала. Ужо ў 1970 годзе нашы палеткі атрымаюць не менш 6 цэнтнераў угнаенняў на кожны гектар, а да 1975 года колькасць іх павялічыцца да 10 і больш цэнтнераў.

З году ў год павялічваецца колькасць, паліваецца якасць арганічных угнаенняў.

У сваю чаргу зямля, атрымаўшы дастатковую колькасць угнаенняў, будзе радзіць амаль удвая больш цяпершняга. Ураджай зерневых 20 цэнтнераў з гектара, які збіраюць цяпер у лепшых гаспадарках, стане паўсямяснай з'явай.

Цяжка параўнаць працу сённяшняга калгасніка ці рабочага саўгаса з працай былога селяніна-аднаасобніка. Апошні меў у сваёй гаспадарцы каня, плуг ці саху, касу і серп. Вось, бадай, і ўся тэхніка былога хутараніна. Нездарма яму даводзілася гнуць спіну ў полі ад цямна да цямна, а зямля, дрэнна

апрацаваная і да таго ж без угнаенняў, часам не аддавала і таго зерня, што было ў яе кінута.

Сённяшняя калектыўныя гаспадаркі Беларусі маюць багата тэхнікі. У сярэднім у кожным калгасе 30—35 трактараў, 7—8 камбайнаў, ёсць самыя разнастайныя машыны і прылады, неабходныя для апрацоўкі глебы, сяўбы, уборкі ўраджаю. Увогуле, праца калгасніка, занятага на вытворчасці збожжа, механізавана амаль на 90 працэнтаў. Цяпер у гаспадарцы рэспублікі налічваецца звыш 100 тысяч трактараў, больш 18 тысяч зернеўборачных камбайнаў.

Тэхнічнае аснашчэнне сельскай гаспадаркі Беларусі працягваецца. Толькі за мінулае паўгоддзе, як паведаміла нядаўна ЦСУ рэспублікі, калгасы і саўгасы атрымалі 7286 трактараў (у фізічных адзінках), 1059 грузавых аўтамабіляў, 2027 зернеўборачных і 555 бульбаўборачных камбайнаў, 3231 трактарны плуг, 2586 сялак, 3418 культыватараў, 2053 касілі і цэлы шэраг іншых сельскагаспадарчых машын.

І тут таксама мы адчуваем братнюю дапамогу саюзных

рэспублік. Тэхніку нам прысылаюць заводы Расіі, Украіны, Прыбалтыкі. Напрыклад, Беларусь вырабляе выдатныя сіласаўборачныя камбайны, а збожжаўборачныя мы атрымліваем з Расійскай Федэрацыі.

Акрамя таго, мы заключаем гандлёвыя пагадненні з зарубежнымі фірмамі на пастаўку розных сельскагаспадарчых машын і інвентару. Летась мы закупілі шмат тэхнікі ў Германскай Дэмакратычнай Рэспубліцы. Некалькі тыдняў назад у вёсцы Сenniца пад Мінскам дэманстравалася выстаўка сельгасмашын Польскай Народнай Рэспублікі. Многія з іх нам патрэбны, і мы заключылі з польскімі гандлёвымі арганізацыямі дагаворы аб пастаўцы камбайнаў і іншай тэхнікі ў Беларусь.

— Якія гатункі зерневых культур сеюць цяпер у Беларусі?

— Ёсць нямала добрых гатункаў зерня. Некаторыя з іх выведзены нашымі беларускімі селекцыянерамі, іншыя мы завезлі з другіх рэспублік Саюза. Напрыклад, Беларускі інстытут земляробства выеў новы гатунак жыта — «Беларуская тэтраплодная». Мы яго вырошчваем

[Заканчэнне на 2-й стар.]

БАНКРУЦТВА ГІТЛЕРАЎСКАЙ СТРАТЭГІІ

ДА 25-ГОДДЗЯ
КУРСКОЙ БІТВЫ

Чвэрць стагоддзя аддзяляе нас ад гістарычных падзей ліпеня-жніўня 1943 года пад Курскам. І чым далей ухадзіць яны ў мінулае, тым больш велічнай уяўляецца выдатная перамога Савецкіх Узброеных Сіл над нямецка-фашысцкімі захопнікамі.

Бітва пад Курскам — гэта адзін з важнейшых «гістарычных этапаў на шляху да перамогі Савецкага Саюза над фашысцкай Германіяй». Курскай бітвай быў завершаны карэнны пералом у ходзе другой сусветнай вайны ў карысць дзяржаў антыгітлераўскай кааліцыі.

Аднак у свеце ёсць яшчэ людзі, якія імкнуча ў што там ні было прынізіць ролю Савецкага Саюза ў разгроме гітлерызму, замаўчаць або зменшыць значэнне нябачаных у гісторыі бітваў Вялікай Айчыннай вайны, у тым ліку бітвы пад Курскам. Фальсіфікацыя ваеннай гісторыі, хлусня і паклёп на Савецкую Армію — такая афіцыйная ўстаноўка правячых колаў імперыялістычнага Захаду.

Асаблівае месца сярод буржуазных фальсіфікатараў займаюць ідэолагі заходнегерманскага рэваншызму, якія пецяць надзею «перайграць» другую сусветную вайну на новай, ракетна-ядзернай аснове. Намаганні фальсіфікатараў накіраваны на тое, каб даказаць, што «памылкі» мінулага можна выправіць шляхам яшчэ больш стараннай падрыхтоўкі вайны аб'яднаных сіл імперыялізму супраць сусветнай сацыялістычнай сістэмы.

Фальсіфікатары бессаромна прыбагаюць да рэвізіі прычын ваеннага паражэння фашысцкай Германіі. Бітвы гітлераўскія генералы спрабуюць стварыць міф аб перавазе баявых прыпыскаў германскага мілітарызму, «непераможнасці» яго ўзброеных сіл.

Так найвялікшай у гісторыі войнаў Курскай бітвы з яе велізарным прасторавым размахам, выключнай напружанасцю і жорсткасцю танкавых бітваў, у якіх на асобных этапах удзельнічалі з двух бакоў больш буйныя сілы, чым у бітвах пад Масквой і Сталінградам, разам узятых, у заходнегерманскіх ваенных даследаваннях адведзена вельмі нязначнае месца. Як вядома, у гэтай бітве савецкімі войскамі было разгромлена 30 лепшых дывізіяў ворага, з іх 7 танкавых, знішчана да паўмільёна гітлераўцаў, 1 500 танкаў, 3 000 гармат і 1 больш 3 500 баявых самалётаў. Былы камандуючы групай фашысцкіх армій «Поўдзень» Манштэйн і іншыя прыслужнікі нацызму, спрабуючы схваць праўду ад новых пакаленняў сваіх суайчыннікаў, называюць яе радавой аперацыяй, якая нібы праводзілася ў рамках стратэгічнай абароны з мэтай выпраміць Курскую дугу ў інтэрсах эканоміі сіл.

Навошта гітлераўскім ге-

нералам спатрэбілася падобная хлусня? Для таго, каб схваць ісціну, ухлісца ад прызнання поўнага банкруцтва стратэгіі германскага генеральнага штаба і жорсткага паражэння вермахта летам 1943 года.

З аб'ектыўнага аналізу зробленага на падставе наяўных дакументаў савецкімі, а таксама некаторымі сумленнымі замежнымі ваеннымі гісторыкамі і мемуарыстамі, вядома, што германская стаўка пачала распрацоўваць план новага буйнога наступлення адразу ж пасля паражэння пад Сталінградам. Летнім наступленнем пад Курскам (аперацыя «Цытадэль») Гітлер, фашысцкае кіраўніцтва разлічвалі нанесці сакрушальнае паражэнне Савецкай Арміі, зноў захапіць стратэгічную ініцыятыву і павярнуць ход сусветнай вайны ў сваю карысць. Так, у аперацыйным загадзе № 6 стаўкі вермахта ад 15 красавіка 1943 года, падпісаным Гітлерам, гаварылася: «Гэ-таму наступленню надаецца першаступеннае значэнне. Яно павінна быць праведзена хутка і паспяхова... На кірунках галоўнага ўдару павінны выкарыстоўвацца лепшыя злучэнні, лепшыя зброя, лепшыя камандзіры, вялікая колькасць боепрыпасаў. Кожны камандзір і кожны салдат павінны прасякнуча ўсведамленнем рашаючага значэння гэтага наступлення. Перамога пад Курскам павінна з'явіцца факелам для ўсяго свету».

Тое, што на наступленне пад Курскам ускладніліся вялікія надзеі, пацвярджаецца і іншымі дакументамі. У аперацыйным загадзе № 1 ад 1 ліпеня 1943 года Гітлер патрабаваў: «У аперацыі «Цытадэль»... поспех павінен мець рашаючае значэнне для ўсяго ўсходняга фронту». Ён падкрэсліваў, што ўдар па Савецкай Арміі «павінен разбурыць яе дашчэнту... ад поспеху гэтай бітвы будзе залежаць усё».

Для ажыццяўлення аперацыі «Цытадэль» фашысцкім камандаваннем, як вядома, былі сканцэнтраваны буйныя сілы на абмежаванай прасторы: 50 адборных дывізіяў, у тым ліку 16 танкавых і матарызаваных, да 10 тысяч гармат і мінамётаў, каля 2 700 танкаў. Танкавыя войскі атрымалі новыя, больш удасканаленыя сярэднія танкі тыпу «пантэра», цяжкія танкі «тыгр» і штурмавыя гарматы «Фердынад». Тут жа дзейнічала 60 працэнтаў усіх баявых самалётаў праціўніка, якія знаходзіліся на Усходнім фронце. Для забеспячэння наступлення была мабілізавана ўся германская прамысловасць і вытворчыя магутнасці акупіраванай Еўропы.

Удзельнік Курскай бітвы, былы камандзір 48-га танкавага корпуса, гітлераўскі генерал Меленцін у кнізе «Танкавыя бітвы» піша: «Два месяцы велізарныя цень «Цытадэль» пакрываў усходні

фронт, і ўсе нашы думкі былі заняты толькі гэтай аперацыяй... ні адно наступленне не было так старанна падрыхтавана, як гэта».

Як пала «Цытадэль», агульнавядома: магутнасцю сваёй зброі савецкія войскі сарвалі далёка ідучыя ваенна-палітычныя планы фашысцкай Германіі. Прэстыжу германскай зброі быў нанесены сакрушальны і на гэты раз непапраўны ўдар. Дарэмнымі аказаліся велізарныя намаганні ворага, затрачаныя на падрыхтоўку наступлення.

«...Мы ні ў якім разе не чакалі, — вымушаны быў прызнаць Кейтэль, — што Чырвоная Армія не толькі гатова да адбіцця нашага ўдару, але і сама мае дастатковыя рэзервы, каб перайсці ў магутнае контрнаступленне».

Такім чынам, гістарычная ісціна заключаецца ў тым, што хоць Гітлер і кінуў у бітву пад Курскам велізарныя сілы, дабіўся ж ён толькі страт, якія нельга ўжо было аднавіць... Ніякая падтасоўка фактаў, ніякія спробы зменшыць слаўныя перамогі савецкай зброі, ніякія хвалебныя гімны вермахту не ў стане сказіць гісторыю. Нават самыя спрытныя майстры камуфляжу не могуць скрыць краху «Цытадэль».

Правал летняга наступлення фашысцкіх войскаў пад Курскам, бліскучы поспех контрнаступлення савецкіх армій, якое перарасло ў пачатку жніўня 1943 года ў агульнае стратэгічнае наступленне, назаўсёды пахавалі міф гітлераўскай прапаганды аб «сезоннасці» савецкай стратэгіі.

У некаторых працах буржуазных даследчыкаў разгром фашысцкіх войскаў пад Курскам тлумачыцца велізарнай колькасцю перавагай Савецкай Арміі. Ваенныя гісторыкі ФРГ Дамс і Гейм пішуць, што савецкія войскі ў гэтай бітве нібы пераўзыходзілі вермахт больш чым у тры разы. На самай жа справе з дакументаў вядома, што да пачатку ліпеня 1943 года савецкія войскі мелі вельмі нязначную перавагу над праціўнікам: у людзях у 1,4 раза, у гарматах і мінамётах у 1,9, у танках у 1,3 і ў самалётах у 1,6 раза. Гэта — пераканаўчае сведчанне таго, што савецкія войскі атрымалі перамогу не колькасцю, а ўменнем.

У бітве пад Курскам магутнасцю савецкай зброі гітлераўская Германія была пастаўлена перад незабыванай катастрофай. Узраслі і ўмацаваліся сімпатыі да СССР ва ўсім свеце, пашырыўся фронт нацыянальна-вызваленчай барацьбы зявольных народаў супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Значна абвастрыліся адносіны паміж трэцім рэйхам і яго саюзнікамі.

У бітве пад Курскам ярка праявіўся творчы пачатак у савецкім ваенным майстэрстве, веліч духу савецкіх войнаў.

В. ГЛАЗАУ,
палкоўнік запаса.

Мазырскі ўнівермаг «Белы лебедзь» — адзін з лепшых у Гомельскай вобласці. НА ЗДЫМКУ: будынак універмага. Фота Ч. Мезіна.

ДЛЯ ТЕХ,
КТО НЕ ЧИТАЕТ
ПО-БЕЛОРУССКИ

СЕГОДНЯ
В НОМЕРЕ

В связи с началом уборки урожая редакция обратилась к заместителю министра сельского хозяйства Павлу Борисову с просьбой ответить на ряд вопросов. Белоруссия, сообщил П. Борисов, собирает с посевных площадей около 3 миллионов тонн зерна. По 3,5 центнера минеральных удобрений вносится под каждый гектар посевов. Эта цифра к 1970 году увеличится до 6 центнеров. 100 тысяч тракторов, более 18 тысяч комбайнов позволили механизировать труд колхозников, занятых производством зерна, почти на 90 процентов. Несмотря на неблагоприятные метеорологические условия нынешнего года, хлеба в республике будет собрано не меньше, чем в прошлом году. Интервью с заместителем министра сельского хозяйства БССР «ПРА ХЛЕБ НАШ НАДЗЕННЫ» помещено на 1-2 стр.

Фальсификаторы истории стремятся во что бы то ни стало умалить роль Советского Союза в разгроме гитлеровского фашизма. Так, Курской битве, завершившей коренной перелом в ходе второй мировой войны в пользу государств антигитлеровской коалиции, в западногерманских военных исследованиях отведено весьма незначительное место. На самом деле Гитлер бросил в битву под Курском огромные силы, так как возлагал на нее большие надежды. В этой битве советскими войсками было уничтожено до полутора миллиона гитлеровцев, 1 500 танков и более 3 500 самолетов противника. Гитлеровская Германия была поставлена перед неизбежной катастрофой («БАНКРУЦТВА ГІТЛЕРАЎСКАЙ СТРАТЭГІІ», 3 стр.).

Делам колхозным, тем, кто свой молодой задор, свои знания отдает земле, посвящены путевые заметки «РАМАНТЫКІ БУДУЦЬ ЗАУСЁДЫ» (4 стр.). Валя Котлярова и Таня Миско окончили Жировичский сельскохозяйственный техникум, приехали на работу в колхоз «Россия» на Случчину. Молодых агрономов назначили бригадирами, и, хотя трудовой стаж девушек еще невелик, их уважают и ценят в колхозе.

Россоны, городской поселок, расположенный на севере Белоруссии, вписали яркую страницу в историю партизанского движения Великой Отечественной войны. На городском сквере — две братские могилы. В одной спят вечным сном воины Советской Армии и партизаны, в другой — матери, жены, дети народных мстителей, зверски расстрелянные, замученные, заживо сожженные. Сто три деревни района были сожжены во время гитлеровской оккупации. За годы, прошедшие после войны, неузнаваемо изменились Россоны: выросли новые здания, улицы. Скоро самым красивым местом поселка станет новая площадь. В глубине ее, рядом с новым домом Советов, намечено открыть монумент Славы партизанам, сражавшимся в Россонском районе. Автор проекта — заслуженный художник Грузии Гола Кукуладзе — тоже партизан в этих местах («КРАЙ, АВЕЯНЫ ЛЕГЕНДАМІ», 4-5 стр.).

О новом советско-польском документальном фильме «За вашу и нашу свободу», постановку которого осуществили Центральная студия документальных фильмов (Москва) и Варшавская студия документальных фильмов, сообщается в информации «ЗА ВАШУ І НАШУ СВАБОДУ» (5 стр.). Его автор — советский кинодокументалист Л. Махнач и польский режиссер Л. Перский — показали в этом фильме самоотверженность и патриотизм польского народа в период второй мировой войны, рождение и укрепление его боевой дружбы с советским народом.

О Днях Вьетнама, проходивших в нашей республике с 24 по 31 июля, рассказывает статья «МАСТЫ ДРУЖБЫ» (7 стр.). 20 тысяч различных мероприятий предусматривала программа Дней — вечера дружбы, митинги солидарности, выставки, фестиваль вьетнамских фильмов. Вьетнамские друзья были самыми желанными гостями во дворцах культуры, клубах, на предприятиях, в колхозах. В Минске состоялась установочная конференция, на которой было создано Белорусское отделение Товарищества советско-вьетнамской дружбы. Дни Вьетнама в Белоруссии содействовали укреплению дружбы между советским и вьетнамским народами.

ПАЛЕСКІ КУЛІНАР НА ФЕСТИВАЛІ

Вядомы пінскі кулінар Іван Яўсеєвіч Шрамук быў запрошаны ў Сафію на Сусветны фестываль моладзі і студэнтаў. Гэта ўжо трэці па ліку фестываль, у якім прымаў удзел Іван Яўсеєвіч. У памяць аб двух папярэдніх ён беражліва захоўвае Ганаровыя дыпламы Міністэрства культуры СССР.

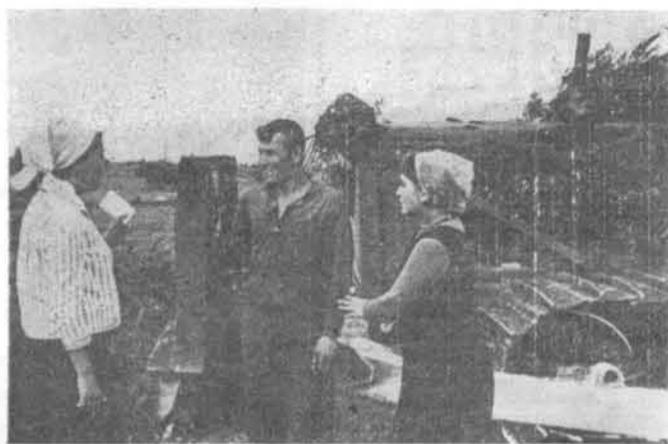
Стравы, прыгатаваныя яго рукамі, заў-

сёды атрымлівалі самую высокую ацэнку. Дэлегаты з розных краін з задавальненнем паспрабавалі беларускія стравы, створаныя і прыгатаваныя нашым земляком. А торт «Беларуская бярозка», аўтарам якога таксама з'яўляецца Шрамук, стаў сапраўдным упрыгожаннем многіх прыёмаў.

С. ШАПРА.

РАМАНТЫКІ

БУДУЦЬ ЗАЎСЁДЫ

Валя КАТЛЯРОВА (злева) і яе помочніца Таня МІСКО.

Валя падлічвае вагу стажка.

Фота В. Ларына.

Цудоўны куток Беларусі Случчына... Вёскі патанаюць у зеляніне садоў. Нават назвы іх — Вялікая Сліва, Малая Сліва і Іншыя — ад садоў ды ўраджайных ніў пайшлі. А едзеш праз поле, не нарадзецца збажыной, якая хвалюецца, як мора.

Можа, так думаў, глядзячы праз шкло «казла», і старшыня калгаса «Расія» Пётр Кірылавіч Акуловіч, бо якраз у гэтую хвіліну павярнуўся да мяне і сказаў:

— А ў Амерыцы забараняюць фермерам пашыраць пасяўныя плошчы. Я б не паверыў гэтаму, але раскажаў мне чалавек, які прыязджаў да нас у госці з Нью-Йорка. Баяцца, кажа, «збожжавыя каралі» каб не знізілася цана на хлеб. Мне, хлебаробу, цяжка гэта зразумець. Мы радуемся, калі больш хлеба.

— А хто б ведаў, калі б той фермер пасеяў больш? — адазваўся шафёр.

— Вось і я так сказаў таму амерыканцу, але ён усміхнуўся і кажа: «Яны з верталётаў фатаграфуюць палі фермераў. Кантралююць і сурова караюць, калі хто пасеяў больш, як трэба».

— Ты глядзі, і верталётаў не шкада. Так стараюцца, каб хлеб не падзешавеў.

— А ў вас, казаў той дзядзька з Амерыкі, хлеб дзешавейшы і лепшы.

З ценю прыдарожных дрэў выйшаў высокі худы чалавек з жанчынай і падняў руку.

— Спыні, — загадаў шафёру старшыня. — Гэта нашы калгаснікі. Да ўрача стары ездзіў.

Праз хвіліну мужчына і жанчына сядзелі побач са мной у машыне.

— О-о, Кірылавіч, — пачала жанчына з месца, — добрых вы нам брыгадзірак паставілі. Не нарадуемся. Пасяўную ў брыгадзе правялі добра і своєчасова. Свае соткі пазасявалі. Сена вось зараз збіраем. Усе іх слухаюць, няма ў іх ні сватоў, ні братоў. Да ўсіх адносяцца аднолькава.

— Што праўда, то праўда, — пацвердзіў стары. — Дзяўчаты ўдалыя. Вучыліся ж, справу ведаюць. У іх ужо калі што трэба: каня пасеяць бульбу ці паехаць куды — без валакіты, як гэта было пры старым брыгадзіры. Добра, што яго знялі.

— І з мяне клопат зваліўся, — уздыхнуў старшыня.

У Гольчыцах стары і жанчына злезлі з машыны, а мы паехалі далей у Кальчыцы.

— А ведаеце, што гэта за людзі? — спытаў у мяне старшыня і адказаў адразу, бо адкуль я мог ведаць, хто яны такія. — Гэта ж бацька і сястра таго брыгадзіра, якога мы знялі з пасады за п'янку.

— А хто ж гэтыя дзяўчаты?

— Маладыя аграномы: Валя Катлярова і Таня Міско. Абедаў скончылі Жыровіцкі сельсагаспадарчы тэхнікум. Добра ведаюць гаспадарку, самі з вёскі.

На другі дзень я пазнаёміўся з гэтымі цудоўнымі дзяўчатамі. «Злавіў» я іх на сенакосе, праўда, не ў зусім зручную хвіліну. Якраз калгаснікі збіраліся ехаць на абед. На машыне ў кузаве ўжо сядзелі людзі. «Брыгадзір, напэўна, у кабінце», — падумаў я. Але ў кабінце, у якую я зазірнуў, сядзелі дзве пажылыя жанчыны. Валя і Таня былі разам з калгасніцамі ў кузаве.

Дзяўчаты неахвотна выканалі просьбу фотакарэспандэнта выйсці з машыны і зрабіць здымак для газеты.

— Навошта? — адмаўлялася яны. — Мы яшчэ тут мала працуем.

— Варта, варта іх у газету, — загаманілі калгасніцы. — І нам усім будзе прыёмна.

Ля стажка, дзе калгаснікі завяршалі працу, карэспандэнт зрабіў здымак.

— Дык вы ўжо і прыміце ў нас работу, калі затрымаліся, — папрасіў калгаснік Катлярову.

— Добра, — адказала Валя, — абмерайце.

Абмералі стажок, далі лічбы брыгадзіру. Валя пачала падлічваць вагу сена ў стозе. Тым часам я спытаў памочніца брыгадзіра Таню Міско:

— Адкуль вы?

— Са Слонімшчыны. Валя з мястэчка Жыровічы, я з вёскі Чылары.

— Самі захацелі сюды?

— Зразумела.

— Хацелася далей ад дому, каб быць самастойнымі. Рамантыка.

— Ну, а як працуецца?

Таня адказала не адразу.

— Нялёгка. Адказнасць вялікая.

Валя назвала вагу стажка. Калгаснік скрывіўся.

— Той стажок быў такі ж, а вага большая.

— Вы ж самі абмералі стажок, Сямён Фёдаравіч, — адказала Валя.

— А можа, вы памыліліся ў падліку?

— Давайце пералічым.

Пералічылі. Вага засталася такой жа. Калгаснік ўсміхнуўся:

— Ну, цяпер я ўпэўнены, што правільна. Як кажуць, лепш некалькі разоў адмераць...

Мы ідзем на сенажаці. Удалечыні трактар карчуе хмызнякі, ачышчае сенажаць.

— Каб ведалі, колькі тут было вужоў, калі пачалі касіць. Аж страшна, — кажа Таня. — Але нічога. Сёлета пракладзём канавы, зробім спуск вадзе, на той год тут будзе расці цмафееўка.

На развітанне я راشыў падарыць дзяўчатам экзэмпляр сваёй новай аповесці. Валя зірнула на вокладку.

— А ў мяне такая кніжка ўжо ёсць.

— Нічога, — адказаў я крыху збынтэжана. — Усё ж я вам яе падару.

І толькі калі Валя ўбачыла подпіс, зразумела, што яна гаворыць з аўтарам.

— О, дзякую, — адказала, — я ўпершыню бачу пісьменніка.

Я быў не менш ўсхваляваны, што ўбачыў свайго чытача і пачуў ад яго добрае слова. Герой маёй аповесці «Ці варта было жаніцца» таксама рамантык, які паехаў на вёску ў трыццатыя гады. І вось у наш час такія ж рамантыкі ідуць у жыццё, уносяць новыя адносіны да працы, пашыраюць пасяўныя плошчы, каб было больш хлеба і каб ён быў дзешавейшы. Веру, рамантыкі будуць заўсёды.

Л. ПРОКША.

РЭКАМЕНДУЮ паехаць, — звярнуўся да нас пісьменнік Міхаіл Чавускі, правёўшы тупым канцом алоўка па геаграфічнай карце Беларусі нябачную лінію. Услед за алоўкам мы ўглядаліся ў самую паўночную частку нашай рэспублікі, туды, дзе Віцебская вобласць мяжуе з Пскоўскай і Латвійскай ССР. Мы — гэта група літаратараў, якія сабраліся ў чарговую творчую камандзіроўку для сустрэчы з чытачамі па пецёўках Бюро прапаганды мастацкай літаратуры Саюза пісьменнікаў БССР, а М. Чавускі — дырэктар гэтага бюро.

Некалькі дзён мы гасцілі ў Расонскім раёне. Выступалі на сходах чытачоў у раённым доме культуры, у доме культуры саўгаса «Расонскі», у калгасе «Чырвоны партызан» і саўгасе «Краснаполле», сустракаліся з работнікамі лясной гаспадаркі, электрасеткі і прадпрыемстваў бытавога абслугоўвання.

Гэтыя сустрэчы прынеслі нам вялікае задавальненне. Перш за ўсё — жывой цікавасцю да мастацкай літаратуры, якая паўсямесна праяўлялася людзьмі розных прафесій, рознага ўзросту і родную ім справу. Яны задавалі пытанні, якія сведчылі аб шырыні і шматграннасці іх інтарэсаў, абавязкова звязвалі з кожным з нас пасля афіцый-

най часткі сустрэч індывідually альныя гутаркі.

Наша паездка на Віцебшчыну была задумана ў Бюро прапаганды мастацкай літаратуры ў плане наведання пісьменнікамі месц, дзе яны нарадзіліся і раслі. Гэта ў поўнай меры датычыцца маіх спадарожнікаў — паэтаў Алеся Ставера і Іосіфа Васілеўскага.

Для мяне ж паездка на поўнач Беларусі, якая мяжуе з Расіяй, была як бы новай сустрэчай з героямі маёй да-

КРАЙ,

кументальнай аповесці «Шчасце жыць вечно» — адважнымі разведчыкамі Вялікай Айчыннай вайны. Закінутыя з блакіраванага Ленінграда ў тыл гітлераўцам у глухія лясы Пскоўшчыны, юныя патрыёты мужна прайшлі свой слаўны шлях.

Лёгка зразумець маё хваляванне, калі я слухаў успаміны расонскіх старажылаў аб тым, як у гэтых лясах, аваяных легендамі, змагаліся з фашыстамі партызаны Расіі, Беларусі, Латвіі. Дэпутат раённага Савета Іван Аляксандравіч Дмітрачэнка (у вайну ён абараняў зацінуты ў варожэе кольца Ленінград) запрасіў мяне ў музей народнай славы. Між ін-

Пішучь землякі

Дарагія і незабыўныя сябры з газеты «Голас Радзімы» і Камітэта па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом. Вялікае дзякуй за дружалюбныя і сардэчныя адносіны да нас у час візіту ў Мінск. 33 дні знаходжання ў Савецкім Саюзе застануцца ў памяці назаўсёды. Мы пазнаёміліся з жыццём савецкага народа, пабывалі ў многіх месцах. Я глядзеў і сваім вачам не верыў, як гэта ўсё змянілася на Радзіме.

53 гады, пражытыя на чужыне, былі нярадаснымі, я заўсёды марыў пабываць дома і наведаць родных. Наша мара і жаданне ажыццявіліся. Вы не можаце сабе ўявіць, якая была для нас радасць і задавальненне ўбачыць, як вы, мае браты-беларусы, і ўсе людзі Савецкага Саюза будзеце, вучыцеся. Апануты вы ўсе выдатна, не горш, чым у Амерыцы. Вашы дзеці адпачываюць на ўзбярэжжы Чорнага мора. Усе курорты тут для працоўных, для іх адпачынку.

Мы былі ў розных гарадах, шмат бачылі, з многімі размаўлялі. Калгаснікі і гарадскія рабочыя нам гаварылі, што вы будзеце жыць яшчэ лепш, калі не будзе вайны. Яны гавораць, што хочуць жыць у дружбе з усімі народамі.

А якой радаснай была сустрэча з роднымі ў Слуцку. Калі сваякі частавалі нас, стол быў прыбраны па-святочнаму, на стала было многа ўсякай ежы і выпіўкі. Мы гаварылі аб мінулым і сучасным. Успаміналі, як мы жылі ў царскія часы, параўноўвалі з тым, як яны жывуць цяпер. Усе мае пляменнікі і пляменніцы атрымалі адукацыю, добрую работу. Было радасна чуць, што ўсім ім добра.

ЗША.

С. ГАРБУЗ.

С. ГАРБУЗ у час сустрэчы са сваякамі на Радзіме.

САВЕЦКІ САЮЗ — РАДЗІМА АДКРЫЦЦЯЎ

Вучоныя нашай краіны ўзбагацілі сусветную навуку буйнымі адкрыццямі. Аб гэтым раскажваецца на старонках толькі што вышэйшай кнігі «Адкрыцці ў СССР, 1957—1967». Найвялікшыя дасягненні і сусветнае першынства, звязаныя з

асваеннем космасу, маюць прамыя адносіны да адкрыццяў савецкіх вучоных у астрафізіцы і геофізіцы. У кнізе апісаны адкрыцці ў ядзернай фізіцы, квантавай электроніцы, фізіцы цвёрдага цела, хіміі.

шым, тут захоўваюцца сабраныя ім пісьмы і фатаграфіі былых партызан. Гартаю старонкі, і перада мной паўстае тое, што ніколі не забудзецца: плячом да пляча змагаліся на гэтай зямлі народныя месціцы трох рэспублік-сясцёр. Агульнымі сіламі нечаканай атакі выкінулі яны фашыстаў з Расон.

— Наш музей, — паведамае Дзмітрачэнка, — мае філіял каля вёскі Межня, прыкладна ў дваццаці кіламетрах ад станцыі Дрэтуны.

на да іраўніка Расонскай раённай партыйнай арганізацыі. У гады Вялікай Айчыннай вайны ўзначаліў Расонскі падпольны РК КПБ, з'яўляўся камісарам партызанскай брыгады. Трагічна загінуў пры выкананні баявога задання ў 1942 годзе».

Ужо тады, у самым пачатку, партызанскія і падпольныя групы расонскіх лясоў складаліся як інтэрнацыянальныя. Рускія, беларусы, украінцы, латышы, літоўцы, яўрэі разам ішлі ў бой, у разведку, на заданні. Разам маўчалі, калі іх катавалі ў

ты Беларусі М. Машэраў. Тут, у Расонах, ён настаўнічаў, тут узначаліў падпольную арганізацыю, якая складалася ў асноўным з яго вучняў. Пасля яна стала ядром буйной партызанскай брыгады. Камісарам яе быў дваццацігадовы настаўнік Пётр Машэраў. Тут ён заслужыў Залатую Зорку Героя Савецкага Саюза. Яго маці, сялянку, фашысты расстралялі...

Адно з самых моцных уражанняў пакідае ў наведвальнікаў Расонскага музея макет мемарыяльнага помніка

у нас нялёгка. 169 азёр, раскіданых па тэрыторыі раёна, ствараюць дробныя ўчасткі ворыва, дзе тэхніцы разгарнуцца цяжка. Дарэчы адначу, што наша сельская гаспадарка добра аснашчана машынамі, механізмамі, якія ўсё больш прыстасоўваюцца да ўмоў работы ў лясной, азёрнай мясцовасці.

Тэхніка, працягваў Абухаў, дае гаспадаркі адпуснаць моладзь на размяшчаныя побач вялікія індустрыяльныя будоўлі ў Наваполацку, Лукомлі. Жыццё ёсць жыццё, моладзь прыцягвае рамантыка велізарных будоўляў, новых, гарадоў, якія вырастаюць на голым месцы. І ўсё ж ураджай на нашых палях з году ў год павялічваецца, раён выйшаў у лік перадавых на Віцебшчыне.

А як змяніліся Расоны! У параўнанні, скажам, з 1965 годам, пасёлак проста не пазнаць. То там, то тут высіца вежавыя краны, вырастаюць сцены новых будынкаў з цэглы і бетону. Узводзяцца дом культуры, дом Саветаў. Там, дзе ляжала балота, ствараецца новая плошча, якая стане самым прыгожым месцам пасёлка. У глыбінні яе, побач з новым домам Саветаў, намечана паставіць манумент Славы партызанам, якія дзейнічалі ў Расонскім раёне. Яго аўтар — заслужаны мастак Грузіі Гола Кукуладзе.

— Ён таксама партызаніў у нас, — расказвае Абухаў. — Лічыць Расоны родным для сябе месцам, як і многія яго землякі, што змагаліся ў беларускіх лясах. Грузінскія таварышы бываюць у нас у гасцях. Мы вядзем з імі перапыскі, абменьваемся вопытам работы. Вось, паглядзі-

це, — Абухаў працягнуў мне газету на грузінскай мове. Яна прысвячалася спарбніцтву працаўнікоў палёў Расонскага раёна з хлебарабамі і садоводамі аднаго з раёнаў Грузінскай ССР.

У пасёлку Расоны ў хуткім часе будзе свая музычная школа і дом піянераў. Яны размесцяцца ў цяперашнім будынку райкома партыі, калі той перабярэцца ў дом Саветаў. Былы будынак райвыканкома, відаць, самы вялікі і самы стары тут, плануецца дабудаваць, абсталяваць і перадаць раённай школе падрыхтоўкі будаўнікоў. Неабходнасць у такой новай спецыяльнай навучальнай установе для Расон вельмі наспела: мясцовы «Міжгалгасбуд» цяпер ператвараецца ў магутную будаўнічую базу, капіталаўкладанні ў новае будаўніцтва няспынна растуць.

У будучым годзе пачнецца ўзвядзенне вялікага будынка на новай цэнтральнай плошчы. Там размесцяцца дзяржаўны банк, камбінат бытавога абслугоўвання і раённы вузел сувязі. У плане на бліжэйшыя пяць год — будаўніцтва сярэдняй школы, універмага, дзіцячага сада і ясляў, жылых дамоў, працягваецца добраўпарадкаванне вуліц.

— Ніколі б наш раён, — гаворыць у заключэнне гутаркі Абухаў, — так хутка не ўзняўся з попелу, не расквітнеў і не меў бы такіх выдатных перспектыв, калі б яму не дапамагала ўся краіна.

А. ЭВЕНТАЎ.
Расоны, Віцебская вобласць.

АВЕЯНЫ ЛЕГЕНДАМІ

Домік для яго спецыяльна пабудаваны ў густым лесе, на тым месцы, дзе быў арганізаваны падпольны Расонскі райком партыі і дзе пачаў дзейнічаць штаб першай партызанскай брыгады. Калі ў музеі мы імкнуліся як мага паўней паказаць партызанскія справы, размах народнай вайны ў тыле ворага, то ў філіяле музея сабрана толькі тое, што адносіцца да вытокаў падпольных груп, якія ўзніклі на тэрыторыі раёна. Сакратаром нашага падпольнага райкома быў тады Варфаламей Лапенка.

Лапенка, легендарны герой... Гэта яго партрэт вы ўбачыце адразу, калі паднімецеся на другі паверх райкома. Побач з партрэтам напісана: «Лапенка Варфаламей Якаўлевіч, ураджэнец Полацкага раёна, член ВКП(б) з 1927 года, прайшоў слаўны шлях ад селяні-

гестапа. Разам гінулі на шыбеніцах, пад кулямі катаў... На брацкіх магілах у Расонах, пад абеліскам славы, чытаем на чыгунных плітах імёны загінуўшых. Тут два вялікія пахаванні. Спяць вечным сном у адной магіле воіны Савецкай Арміі і партызаны, у другой — маці, жонкі і дзеці партызан, якія загінулі ад рук фашысцкіх забойцаў. Імёны тых і другіх на плітах напісаны побач. У гэтым доўгім спісу — людзі розных нацыянальнасцей і цэлыя сем'і: «Езутаў С. І., Езутава Е. І., Езутава Г. С...»

У скверыку, ля брацкіх магіл, сустрэнеш дзяцей і ўнукаў, родных і блізкіх тых, хто тут пахаваны. Прыязджае сюды з Мінска аддаць даніну павагі памяці маці Дар'і Пятроўны Машэравай яе сын, першы сакратар ЦК Кампар-

вёскі Велья, якая поўнацю спалена гітлераўцамі. Там, дзе стаялі яе хаты, уздымуцца жалобныя манументы ў выглядзе апаленых комінаў. Побач з макетам на музейным стэндзе — спіс вёсак раёна, якія карнікі ў час крывавага блакада знішчылі: сто тры вёскі! Безліч старых, жанчын, дзяцей, расстраляных, закатаваных, зажыва спаленых, зажыва пахаваных...

Наша размова з першым сакратаром Расонскага райкома партыі Леанідам Абухавым з'явілася як бы працягам размовы, якая ўзнікла ля макета мемарыяльнага вёскі, спаленай фашыстамі.

— Яшчэ і цяпер, — скажаў Абухаў, — у нашым раёне адчуваецца недахоп людзей. Мяркуюць самі: да вайны тут пражывала 37 тысяч чалавек, пасля вайны засталася каля 17 тысяч, а цяпер 18 200. А ўмовы ж

Яшчэ да вайны Валянцін і Раіса Вінаградывы страцілі бацькоў. У 1937 годзе Валянцін прызвалі ў рады Савецкай Арміі, а дваццацігадовую Раісу аддалі ў дзіцячы дом, які знаходзіўся непадалёку ад Харкава. Праз год Раіса атрымала ад брата фатаграфію, з якой на яе глядзеў ужо не юнак Валька, а падцягнуты, узмужнелы воін у чырваназорнай будзёнаўцы.

Пачалася вайна... Разам з усімі пайшоў абараняць родную зямлю і Валянцін Вінаградаў. Раісу гітлераўцы вывезлі на катаржныя работы ў Германію. Там ёй, як і ўсім яе сяброўкам з гарадоў і вёсак Беларусі і Украіны, давялося перажыць жахі фашысцкай няволі.

У лагеры непадалёк ад Штутгарта дзяўчына сустрэлася з бельгійскім антыфашыстам Шарлем Вербістам. У цяжкія минуты ён аказаў ёй вялікую маральную і нават матэрыяльную дапамогу. Пасля вайны Шарль павёз Раісу Вінаградыву ў свой родны горад Шарлеруа.

Дружна жылі муж і жонка Вербіст. Ён быў рабочым, яна працавала медсястрой у адной з клінік горада. У 1952 годзе ў Раісу нарадзілася дачка.

Ішоў час. Але ніколі наша зямлячка не забывала Бацькаўшчыну, брата Валянціна,

захоўвала яго фатаграфію, якая і да гэтага часу займае самае ганаровае месца ў альбоме сям'і Вербіст.

Доўга шукалі муж і жонка Вербіст Валянціна Вінаградава, а ён, дэмабілізаваўшыся, з такой жа настойлівасцю шукаў усюды сястру. Нарэшце, пошукі ўвянчаліся поспехам. У адрас сям'і Вербіст прыйшла вестка аб тым, што брат Раісы жыве са сваёй сям'ёй у беларускім горадзе Орша. Вельмі шкада толькі, што не дачакаўся гэтай весткі муж Раісы Шарль Вербіст, які лічыў сябар Савецкага Саюза. Ён памёр ад цяжкай хваробы, якая была вынікам катаванняў, перанесеных у фашысцкіх лагерах смерці.

Зусім нядаўна ў сталіцы Беларусі роўна праз трыццаць год пасля разлукі сустрэліся брат і сястра Вінаградывы. Пагасціўшы два дні ў Мінску, Раіса разам з паснаццацігадовай дачкой Мішэлю паехала ў Оршу. Там яна праводзіць свой водпуск.

А. ЛІТВІН.

НА ЗДЫМКУ: пасля трыццацігадовай разлукі ўпершыню сустрэліся ў Мінску брат і сястра ВІНАГРАДАВЫ.

Фота Ул. КІТАСА.

Праз трыццаць год

«ЗА ВАШУ І НАШУ СВАБОДУ»

Гэта было ў самыя апошнія дні і гадзіны вайны. У час жорсткіх баёў за горад і крэпасць Браслаў (цяпер Вроцлаў) варажэй куляй быў смяротна паранены Герой Савецкага Саюза палкоўнік Васілій Скапенка. Але, выконваючы апошняю волю воіна, баявы таварышы пахавалі яго тады ў Сандарміры — польскім горадзе, які ён вызваляў некалькі месяцаў назад і быў першым яго камандантам. Ёсць цяпер у гэтым горадзе вуліца, якая носіць імя героя. Беражліва захоўваюць працоўныя народнай Польшчы памяць аб ім.

Аб гэтым расказана ў першых кадрах новага савецка-польскага дакументальнага фільма «За вашу і нашу свабоду», пастаноўку якога ажыццявілі Цэнтральная студыя дакументальных фільмаў (Масква) і Варшаўская студыя дакументальных фільмаў. Фільм

расказвае аб польска-савецкім братэрстве па зброі, аб тым, што захоўваюць у сваёй памяці мільёны людзей.

Аўтары карціны — савецкі кінадакументаліст Леанід Махнач і польскі рэжысёр Людвік Перскі — не ставілі перад сабой задачу гістарычнага даследавання — паслядоўнага і сістэматычнага. Аўтары сканцэнтравалі ўвагу на паказе самаадданасці і патрыятызму польскага народа, нараджэнні і ўмацаванні яго баявой дружбы з савецкім народам, дружбы, якая адрэзіла і Варшаву і Польшчу.

У фільме шырока выкарыстаны цікавы дакументальны матэрыял, які дае ўражліваю карціну гістарычных падзей. Нельга без хвалявання бачыць варварскае разбурэнне фашыстамі Варшавы, падаўленне паўстання ў польскай сталіцы, першыя атрады польскіх партызан.

Па ініцыятыве сапраўдных патрыётаў Польшчы на савецкай зямлі пачалося фарміраванне Першай нацыянальнай дывізіі імя Касцюшкі. І вось пад вёскай Леніна, у Беларусі, 12 кастрычніка 1943 года гэта дывізія прыняла першы бой, яе байцы паказалі ўзоры мужнасці і гераізму. Кінадакументалісты ў свой час адлюстравалі вызваленне савецкімі і польскімі воінамі першых кіламетраў тэрыторыі Польшчы, першага яе буйнога горада Любліна, які стаў часовай сталіцай краіны.

Савецкая Армія прыйшла на зямлю Польшчы як другі і вызваліцельніца. І калі сёння радзе вока прыгажун-горад Кракаў, то гэта заслуга савецкіх воінаў, імклівае наступленне якіх выратавала гэты унікальны куток польскай зямлі.

Адзін з аўтараў карціны «За вашу і нашу свабоду» Людвік Перскі расказвае:

— Наша творчая садружнасць з савецкімі калегамі была, як мне здаецца, выключна плённая. Фільм — сапраўднае дзецішча гэтай дружбы. Мне самому давялося быць удзельнікам раду падзей, аб якіх расказвае карціна. Чвэрць стагоддзя назад я прышоў у Першую польскую дывізію імя Касцюшкі. Цікава, што наш рэжысёр па мантажу Вацлаў Казмерчак быў у Варшаве ў час паўстання, і яго можна ўбачыць у кадрах старой хронікі, якія ўвайшлі ў наш фільм. Нам удалося знайсці кадры раздзелу памешчыцкай зямлі ў вызваленых раёнах Польшчы, эпізоды, знятыя амерыканцам Браіямам у акупіраванай гітлераўцамі Варшаве, і многія іншыя унікальныя кадры хронікі. Было прагледжана да дзвюхсот тысяч метраў старой плёнкі, з якой мы адабралі каля дзвюх тысяч.

Мы паказалі свой фільм у Варшаве ў кінатэатры «Масква». Першыя польскія глядачы прынялі стужку вельмі добра. У час паказу карціны ў Любліне, дзе адбываюцца некаторыя яе падзеі, глядачы ў зале былі вельмі ўсхваляваны, многія людзі пазнавалі на экране сябе і сваіх сяброў...

Нашу садружнасць з савецкім рэжысёрам Леанідам Махначом, якая пачалася так паспяхова, мы хочам прадоўжыць. У хуткім часе пачнём работу над дакументальным фільмам пад умоўнай назвай «Характар маскоўскі, характар варшаўскі...» У ім нам хочацца расказаць цёпла і непасрэдна аб людзях нашых сталіц, добрых сэрцам, шчаслівых. Працаваць будзем па такому прынцыпу — Леанід здымае варшавян, а я — масквічоў.

М. ТАТАРЫНАЎ.
АДН.

БОБРУЙЩИНА — ДЕТСТВО МОЕ

Вот уже несколько месяцев я регулярно получаю письма из Белоруссии. Пишет Тимофей Борисович Лиокумович, житель Бобруйска. Бобруйск... Мое детство! Я вспоминаю яблоневые сады, среди которых прячутся деревянные домики, разливы Березины, развалины древней крепости, рядом с которой Комендантское озеро, где мы, мальчишки, любили ловить рыбу.

Не знаю, как сейчас, но тогда крепость очень интересовала бобруйских мальчишек. Они взбирались на валы, проникали в подземные ходы. О крепости ходили легенды. Легендарным было и Комендантское озеро. Само название «Комендантское», как утверждал мой приятель Вася Адянов, сын сторожа школы № 3, где я учился, оно получило потому, что там при таинственных обстоятельствах погиб комендант крепости, сочувствовавший заточенным в казематах декабристам.

Тимофей Борисович Лиокумович, преподаватель литературы школы № 3 (той самой, где я когда-то учился), заинтересовался надгробной надписью на одной из могил в окрестностях Бобруйска. Это могила Натальи Александровны Пушкиной, внучки поэта. Как она здесь оказалась? О том, чтобы кто-нибудь из родственников А. С. Пушкина жил в Белоруссии, никто не слышал. Лиокумович стал наводить справки, писать письма. Так я получил его первое письмо.

Тимофей Борисович — человек энергичный. Его энтузиазм заражает окружающих. Уже во втором своем письме он сообщал, что в школе организован кружок литературных следопытов, которые решили создать музей, рассказывающий о писателях, чья жизнь связана с Бобруйщиной. В этом музее решено отвести специальное место, где будут представлены потомки Пушкина.

В последнем же письме Лиокумовича я нашел фотографию моей матери. Он писал, что его юные помощники обнаружили фото у одной из колхозниц. Та не знала, кто это, слышала только, что одна из родственниц Пушкина. Лиокумович просил установить личность женщины, запечатленной на фотографии, что мне, естественно, удалось сделать без всякого труда. Еще он писал, что в фондах краеведческого музея с большим трудом ему удалось найти несколько фотографий потомков Пушкина, но как они туда попали, никто из работников музея не знал. То, что эти люди жили в Бобруйске, они считали легендой.

Вот тогда-то мне окончательно стало ясно, что надо брать перо в руки. Действительно, все, что связано с именем Пушкина, так интересует нашего современника, так ему дорого, что об этом просто нельзя не писать.

Прежде всего о том, как потомки Пушкина оказались в Белоруссии. Известно, что старший сын А. С. Пушкина, Александр Александрович, командовал гусарским полком в войне за освобождение Болгарии от турецкого ига. Он отличился в боях, был награжден многими орденами и золотым оружием с надписью «За храбрость». Герой Тырново, Шипки и Плевны, он до сих пор живет в памяти болгарского народа. А. А. Пушкин свою дочь Наталью Александровну выдал замуж за офицера, которого он особенно любил за мужество, за честный и прямой характер. Это был Павел Аркадьевич Воронцов-Вельяминов. Павел Аркадьевич, выйдя в отставку, увез молодую жену к себе на родину в Бобруйск. У меня сохранился сувенир, который напоминает и о сра-

жениях с турками, и об этой романтической истории замужества моей бабушки — турецкий изогнутый кинжал из дамасской стали, взятый Павлом Аркадьевичем в качестве трофея на поле боя.

Бабушки своей я не помню. Она умерла сравнительно молодой в 1912 году от воспаления легких. Но с детства я так много слышал о ней от своей матери, что у меня сложилось очень ясное представление об этой незаурядной женщине.

Тут я должен сделать небольшое отступление и рассказать об одной из традиций Пушкиных. Дело в том, что некоторые из потомков поэта в детском возрасте делали попытки писать стихи. (А кто их не пишет в детстве?) А. А. Пушкина это очень сердило. Как-то он собрал своих чад и домочадцев и обратился к ним с речью, смысл которой заключался в том, что после Пушкина никому из его семьи писать стихи не надо.

— Славы себе не создашь. Можно лишь попасть в неловкое положение.

Авторитет Александра Александровича был непререкаем. Я никогда не слышал, чтобы кто-нибудь из потомков А. С. Пушкина писал стихи.

Моя бабушка Наталья Александровна прекрасно рисовала. У меня до сих пор сохранилось несколько ее карандашных набросков и акварелей. Но в основном свои силы и энергию бабушка отдавала общественным делам. Наталья Александровна была председателем Бобруйского благотворительного общества, которое ставило своей задачей содействовать образованию беднейших слоев населения, оказывать медицинскую помощь и т. д. Проявившим способности детям белорусских крестьян выделялись стипендии, дававшие им возможность продолжать образование. Бедняки, нуждающиеся в больничном лечении или в операции, посылались в больницу в Гомель на средства общества.

Бабушка была большой поборницей равноправия женщин. Чтобы предоставить женщинам возможность работать, в Бобруйске при ее содействии были организованы ясли. Это было первое дошкольное детское учреждение на Бобруйщине. В 1899 году к 100-летию со дня рождения А. С. Пушкина в Бобруйске, опять же при деятельном участии бабушки, была открыта первая в городе библиотека. Эта библиотека существует в Бобруйске и теперь.

Говоря о деятельности Натальи Александровны, о ее взглядах, я не могу не связать их с той средой, которая ее окружала. Это была наиболее передовая, думающая часть интеллигенции Бобруйска — учителя, врачи. Дружила бабушка и с семьей замечательного революционера Вячеслава Рудольфовича Менжинского, сподвижника Ф. Э. Дзержинского. В 1901 году Вячеслав Рудольфович с женой Юлией Ивановой даже гостил у нее. Очень была дружна с Юлией Ивановой и моя мать София Павловна. К ней в Москву она и переехала впоследствии.

Дух активности, стремление быть полезным обществу человекам был полностью воспринят моей матерью. В японскую войну и в войну 1914

года она была медицинской сестрой. Работала в детских учреждениях как в Бобруйске, так и в Москве. Мама живет сейчас в одном из новых районов Москвы вместе с моим братом Олегом Всеволодовичем Кологривовым, художником. Она еще очень бодр для своих лет. Потомки Пушкина считают ее чем-то вроде старшей тетки пушкинской семьи, хранительницей традиций.

Два года назад журналистские дела привели меня в Белоруссию. Я не мог не заехать в Бобруйск. Я увидел совсем другой город, современный, благоустроенный, с широкими площадями, с кварталами новых домов. Я беседовал с руководителями бобруйских предприятий, с директором строящегося на окраине города колоссального шинного комбината, крупнейшего в Европе. Я видел, как на берегу Березины растет настоящий курорт. Там найдены целебные источники. Когда-то на этом берегу была сконцентрирована вся промышленность Бобруйска — несколько небольших лесопильных заводов, и около каждого горы опилок. В опилках водились ужи. Мы, мальчишки, ловили их и пускали в Березину. Ужи отлично плавали... Стройка первой пятилетки — Бобруйский деревообрабатывающий комбинат — еще только начиналась.

Сейчас, когда я получаю письма Тимофея Борисовича Лиокумовича, мне вспоминается и старый, и новый Бобруйск. Я зрительно ощущаю перемены, которые произошли в моем родном городе, и радуюсь им. Я вспоминаю школу № 3, нашего преподавателя литературы. Он заразил нас всех своей неукротимой любовью к белорусской поэзии. Это был совсем еще молодой человек, русоволосый, голубоглазый. Он постоянно носил расстегнутую белорусскую рубашку. Часто преподаватель ходил между партами и декламировал стихи Богдановича. Я до сих пор их помню. Особенно он любил стихотворение «Случские ткачи». Чудесные стихи, такие чистые, поэтичные, они запомнились мне на всю жизнь.

И еще наш преподаватель мог без конца говорить о белорусской природе, ее лесах, полях ржи... Природу Белоруссии — мягкую, неброскую, такую лиричную, очень любили и в нашей семье. Я помню, как ранней весной, как только в лесу появлялись первые подснежники, моя мать брала нас с братом в Киселевичский бор. Мы шли по Гоголевской улице мимо распускающихся садов. Проходили кладбище. Отсюда начинались поля. Над полями струилось марево. В небе звенели жаворонки, а вдали чернел сосновый бор. Нам, малышам, он казался очень далеким. Это было настоящим путешествием!

Я объездил весь Советский Союз. Бывал в Заполярье, на Дальнем Востоке, в Сибири, Средней Азии, бывал и за границей. Но нашу белорусскую природу не сравню ни с чем.

В Бобруйске, на Социалистической улице, там, где она пересекается с улицей Гоголя, растут большие старые каштаны. Во время Великой Отечественной войны, когда город пылал, подожженный фашистами, кора их полопалась от жары. Следы этих страшных ожогов видны и сейчас. Но деревья живут. Каждый год весной на старых каштанах вспыхивают свечки бело-розовых цветов. Они еще долго будут украшать мой родной Бобруйск. Эти деревья посадили когда-то мои дедушка с бабушкой у своего дома.

А. КОЛОГРИВОВ.

У залах Мастоцкага музея БССР адкрылася 21-я рэспубліканская выстаўка дзіцячай мастацкай творчасці, прысвечаная 50-годдзю БССР і Кампартыі Беларусі. На выстаўцы экспануюцца 2 тысячы малюнкаў і каля 500 твораў прыкладнага мастацтва.

НА ЗДЫМКАХ: 1. «Партызаны» — скульптура Віктара ІВАНОВА (13 год). 2. «Баран» — скульптура Віктара ДРАЗДОУСКАГА (12 год). 3. «Аркестр» — малюнак Анатоля КАЛЕСНИКАВА (12 год).

Фота І. Змітровіча.

Генадзь Бураўкін

ТРИ СТАРОНКИ З ЛЕГЕНДЫ

(Працяг. Пачатак у №№ 11—13, 15—17, 20—30).

Зноў у лазні стала ціха. Святло амаль не прабівалася праз вузенькае аякна, шчыльна забітае дошкамі. Чорныя, відаць, закопчаныя сцены толькі ўгадваліся, і лазня здавалася вялізнай і высокай.

Надзя прашаптала:

— Юра, давай паклянёмся...

— Навошта?

— Паклянёмся, што нічога не выдадзям, нічога не скажам, што б з намі ні рабілі. І што будзем падтрымліваць адно аднаго, будзем усё ўсё дзяліць пароўну. А калі застанемся жывыя, ніколі не расстанемся...

— Клянуся...

— І я клянуся...

— Ну вось, цяпер мы з табой звязаны клятвай.

— Мы і без клятвы не здрадзілі...

— А пасля клятвы тым

больш нельга... Бачыў, як у кіно клянучца і крывёй расписваюцца?

У Юры нясцерпна балела спіна. Ён не адказаў, лёг тварам уніз, стрымліваючы стог.

— Мы не будзем распісвацца крывёй, але клятва наша святая. Праўда?

Надзя працягнула руку і наткнулася на спіну Юры. Хлопчык ускрыкнуў.

— Ой, даруй, Юрка. Я не знарок...

— Баліць... Я паляжу...

Надзя асярожна абклая яго саломай, села побач. Яна часта бачыла ў фільмах, як каля параненага героя заставалася сяброўка, як ласкай сваёй дапамагала гаць рану, спявала над ім пяшчотныя і прыгожыя песні. Зараз Надзя здавалася сабе такой дзяўчынай, а Юра — смелым воінам. Ён прылёг пасля цяжкага бою, і сніцца яму атака, і рука не выпускае шаблі. А яна, таксама змор-

З 24 па 31 ліпеня ў Беларусі праходзілі Дні В'етнама. Для ўдзелу ў іх у рэспубліку прыбылі надзвычайны і паўнамоцны пасол Дэмакратычнай Рэспублікі В'етнам у СССР Нгуен Тхо Цян, кіраўнік пастаяннага прадстаўніцтва Нацыянальнага фронту Вызвалення Паўднёвага В'етнама ў СССР Данг Куанг Мінх, дэлегацыя Таварыства в'етнама-савецкай дружбы на чале з намеснікам міністра

цяжкай прамысловасці ДРВ Ву Анем, дэлегацыя Народных узброеных сіл Вызвалення Паўднёвага В'етнама на чале з Героем АВПВ Чан Ван Дзінем.

Праграма Дзён прадугледжвала больш 20 тысяч розных мерапрыемстваў — вечары дружбы, мітынгі салідарнасці, маладзёжныя вечары, выстаўкі в'етнамскага палітычнага плаката, прыкладнога мастацтва, рэпрадукцый

карцін сучасных мастакоў Паўднёвага В'етнама, фотавыстаўкі аб жыцці і барацьбе гераічнага народа, выстаўкі кніг, фестываль в'етнамскіх фільмаў. Дні В'етнама ў Беларусі з'явіліся вялікай палітычнай падзеяй у жыцці рэспублікі. Яны садзейнічалі ўмацаванню брацкай дружбы паміж савецкім і в'етнамскім народамі.

МЫ ПОМНІМ БЕЛАРУСЬ

Вось ужо восьмы год у вышэйшых навучальных установах Беларусі атрымліваюць адукацыю юнакі і дзяўчаты з В'етнама. Ім прадастаўлены ўсе магчымасці для таго, каб стаць добрымі спецыялістамі. У іх распараджэнні — навішныя лабараторыі, кабінеты, чытальныя залы і бібліятэкі. Лекцыі і практычныя заняткі вядуць найбольш кваліфікаваныя выкладчыкі.

Студэнты В'етнама паказваюць вялікую любоў да працы і арганізаванасць у вучобе, большасць з іх вучацца на «добра» і «выдатна». Нядаўна адбыўся чарговы выпуск: 20 в'етнамскіх студэнтаў скончылі курс навучання і паспяхова абаранілі дыпломныя праекты. Дзевяць з іх атрымалі дыпломы выдатнікаў.

Больш 120 в'етнамскіх навучэнцаў скончылі падрыхтоўчы факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна. За апошнія гады ва ўніверсітэце і політэхнічным інстытуце восем в'етнамскіх спецыялістаў скончылі аспірантуру і прайшлі стажыроўку. Аспірант Дзін Ван Хаанг, які працаваў пад кіраўніцтвам прафесара М. Ельшэвіча, абараніў дысертацыю і атрымаў вучоную ступень кандыдата фізіка-матэматычных навук.

Многія в'етнамскія студэнты прымаюць актыўны ўдзел у навукова-даследчай рабоце. Рад даследаванняў, праведзеных імі, на рэспубліканскім аглядзе навуковых студэнцкіх работ атрымалі першую катэгорыю, два студэнты выступілі з дакладамі на XIII студэнцкай навукова-тэхнічнай канферэнцыі в.н.у. Прыбалтыкі і Беларусі. Выпускнік фізічнага факультэта ўніверсітэта Бак Хынг Кханг апублікаваў у навуковых часопісах чатыры артыкулы, двойчы выступаў з навуковымі дакладамі на ўсесаюзных сімпозіумах у Кіеве і Новасібірску.

У 1967 годзе Беларусь наведваў міністр вышэйшай адукацыі ДРВ Та Куанг Бью. Ён сардэчна падзякаваў усім работнікам вышэйшай школы нашай рэспублікі за выдатную падрыхтоўку спецыялістаў для народнай гаспадаркі В'етнама.

Стала ўжо традыцыяй, што адзін летні месяц маладыя людзі з В'етнама працуюць у фонд дапамогі сваёй краіне. На будаўнічых пляцоўках Мінска і цяпер працуюць больш 100 студэнтаў-в'етнамцаў.

Нашым в'етнамскім сябрам іншы раз бывае нялёгка. Гэта і нязвыклыя кліматычныя ўмовы, і цяжкасці ў вывучэнні рускай мовы, і тое, што 5—6 гадоў даводзіцца жыць далёка ад Радзімы. Але ў цяжкую мінуту побач з імі заўсёды савецкія юнакі і дзяўчаты, выкладчыкі. У дружнай інтэрнацыянальнай сям'і савецкіх студэнтаў в'етнамскія таварышы пастаянна адчуваюць самую шчырую цеплыню і клопаты.

Выпускнік БДУ Нгуен Ван Хунг так сказаў аб гадах вучобы ў Беларусі: «За 5 год вучобы мы не толькі атрымалі веды, але і пазналі цану сапраўднай, шчырай, бескарыслівай дружбы. Мы заўсёды будзем памятаць, што ў далёкай Беларусі засталіся нашы сябры, што з намі вялікі савецкі народ. Гэта заўсёды будзе натхняць нас у цяжкія хвіліны барацьбы. Мы хочам перадаць глыбокую ўдзячнасць савецкаму народу і Камуністычнай партыі не толькі ад нас, але і ад нашых бацькоў і нашага народа».

Г. ГРАКАУ.

МАСТЫ ДРУЖБЫ

Тое, што для правядзення Дзён В'етнама была выбрана менавіта Беларусь, з'яўляецца не выпадковым. Беларусь — гэта сінонім беззаветнай мужнасці і гераізму, стойкасці ў барацьбе з фашысцкай ардой. Сыны рэспублікі-партызанкі, дзе кожны чацвёрты не вярнуўся з вайны дадому, згарэў у печач гітлеўскіх крэматорыяў, загінуў ад куль карнікаў, самааддана баранілі сваю Радзіму ад ворага. Наш народ ведае, што такое бамбёжкі і голад, катаванні ў гітлераўскіх засценках і папаленыя на месцы былых гарадоў.

Сёння цяжкі бот агрэсара дратуе в'етнамскую зямлю, на галовы в'етнамскіх дзяцей падаюць бомбы, в'етнамскіх юнакоў і дзяўчат косяць варожыя кулі. Мы, беларусы, вельмі добра адчуваем і разумеем гора в'етнамскіх маці, падзяляем нявысць усяго в'етнамскага народа і гора ча падтрымліваем яго справядліваю барацьбу супраць амерыканскіх агрэсараў.

Чацвёрты год змагаецца мужны народ супраць амерыканскай ваеншчыны. Тысячы варожых салдат знайшлі свой бласлаўны канец на в'етнамскай зямлі, 3 000 амерыканскіх самалётаў збіты ў небе Дэмакратычнай Рэспублікі В'етнам. Каршунны з Пентагона скінулі на невялікую краіну звыш мільёна тон бомб — больш, чым было скінута на Еўропу ў другую сусветную вайну. Асабліва жорсткай бамбардзіроўцы падвяргаюцца густанаселеныя раёны, прамысловыя цэнтры. Разбураны сотні школ і балійц, каля 200 пагад — выдатных гістарычных помнікаў.

Але ні напалм, ні атручванне пасеваў і вадаёмаў, ні навішныя віды рэактыўных самалётаў не зламалі волю народа да барацьбы за сваю свабоду і незалежнасць, не паставілі яго на калені. Амаль да 1,5 мільёна чалавек павялічылі колькасць сваіх сіл агрэсары і іх сатэлты, але гэта не палепшыла іх ста-

новішча. Шанцаў на перамогу і «ганаровы» зыход вайны ў генералаў Пентагона — ніякіх. Перамога гераічнага народа В'етнама, бо на яго баку праўда, салідарнасць мільянаў і мільянаў людзей на ўсім зямным шары. У перамогу братняга в'етнамскага народа вераць і савецкія людзі. Вераць і дапамагаюць каваць гэтую перамогу. На дарогах Дэмакратычнага В'етнама можна часта сустрэць беларускія самазвалы. На заводах — убацьчы беларускія станкі. Калектывы прамысловых прадпрыемстваў, якія працуюць над заказамі В'етнама, імкнуцца выканаць іх датэрмінова. На мінскім электратэхнічным заводзе імя Казлова рабочыя вырашылі прадукцыю для ДРВ рабіць за кошт свайго асабістага часу, бясплатна. У канцы ліпеня заказ быў выкананы і адпраўлены ў Хайфон.

Дні В'етнама ў Беларусі пачаліся ўрачыстым сходам прадстаўнікоў працоўных Мінска, у якім прынялі ўдзел кіраўнікі Кампартыі і ўрада рэспублікі, відныя дзяржаўныя і грамадскія дзеячы. З дакладам выступіў намеснік старшыні Савета Міністраў БССР Р. Кісялёў. А потым пасланцы гераічнага В'етнама раз'ехаліся па ўсёй рэспубліцы. І ўсюды былі сардэчныя сустрэчы, братэрскія поціскі рук, пралетарская салідарнасць беларускага народа з народам В'етнама.

Беларускія партызаны прыгадвалі былыя паходы, дзеці раскавалі, як яны жылі і вучацца, калгаснікі паказвалі новыя вёскі, адбудаваныя пасля вайны. Руіны Брэсцкай крэпасці-героя, помнікі камсамольцам-падпольшчыкам у Обалі і Свідэлі нагадвалі старонкі ўсенароднага змагання за волю і чалавечую годнасць, за савецкі лад: турбіны Бярозы, цэхі заводаў Бабруйска, праспекты і плошчы Наваполацка раскавалі гасцям аб велічы духу, самаадданасці беларускага

народа, які з братняй дапамогай усіх рэспублік нашай краіны адбудаваў сваю рэспубліку.

Усё гэта выклікала захапленне пасланцоў далёкага В'етнама. Але самы глыбокі след у сэрцах в'етнамскіх сяброў пакінула тая шчырасць і цеплыня, з якой сустракалі гасцей у гарадах і вёсках Беларусі.

На пытанне карэспандэнта «Звязды»: «...Якое ўражанне пакідаюць у вашай памяці наша зямля і яе людзі?» — пасол ДРВ у СССР Нгуен Тхо Цян адказаў:

— Цудоўны край, дзе характар апрацаванага рукамі каменя мяжуе з адвечнай шчодрасцю зеляніны, гоманам бруістых крыніц і крыштальных азёр... Аднак галоўнае, што мяне па-добраму ўразіла і захапіла, — гэта вяршы людзі, ветлівыя, мужныя і ўпартыя ў сваёй мэце. Нас пакарыла баявая, нязломная пастава беларускага народа ў гады вайны, яго невынішчальная стваральная энергія на мірнай будоўлі.

Заключным акордам Дзён В'етнама ў Беларусі стала ўстаноўчая канферэнцыя ў Мінску, на якой было створана Беларускае аддзяленне Таварыства савецка-в'етнамскай дружбы. На ёй прысутнічалі шматлікія прадстаўнікі прадпрыемстваў, будоўляў, калгасаў, партыйных і праўсаюзных арганізацый, навучальных устаноў. У выступленнях прамоўцаў гучала непакісная вера ў перамогу в'етнамскага народа над амерыканскімі агрэсарамі і іх марыянеткамі, у светлы лёс краіны мужнасці. Было выдана праўленне новага Таварыства, старшыней яго стаў міністр аўтамабільнага транспарту БССР А. Андрэеў.

Паміж Мінскам і Ханоем нібы пралёг новы мост. Гэта мост дружбы. Далёка ад Беларусі краіна стала бліжэй да нас. Нам бліжэй яе пакуты і непакорнасць, свабодалюбовы дух яе маленькага гераічнага народа.

В. КРАСЛАЎСКІ.

В'етнамскія юнакі — студэнты Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Леніна. Фота Д. Праса.

ная і смелая, ахоўвае яго сон, перабірае валасы на яго ілбе і спявае... Надзя ўжо хацела пачаць песню, але перадумала, пабаялася трывожыць цішыню, ды і песень ціхіх і пячотных яна не ведала. У галаву ўсё прыходзілі баявыя, маршавыя, якія трэба спяваць голасна і гуртам.

Да вайны Надзя марыла стаць артысткай, здымацца ў кіно. Яна танцавала, спявала, займалася акрабатаркай і лічыла, што зможа з часам замяніць Любоў Арлову. А потым не было калі думаць пра даўня мары, ды і сэрцам сваім яна адчувала, што нельга залішне далёка загадаць наперад, калі вакол грымяць балі, калі кожны дзень хтосьці гіне. Ды і мары сталі іншыя: добра ўзяць «языка», пайсці ў разведку ці на мініраванне, атрымаць важнае заданне...

Стараста прынес паесці — міску бульбы ў мундзірах, дзве лусты свежага аржаного хлеба. Пачакаў, пакуль Надзя і Юра са смакам уплялі ўсе, спытаў, ці холадна, параў закапацца глыбей у са-

лону і аб'якава сказаў на развітанне:

— Калі надумаецца гаварыць, клікніце вартавога, ён побач...

Вартавога яны не клікалі. Раніцай іх вывелі на двор, пасадзілі ў сані. Стараста і паліцай нават ухуталі ім ногі вялікім кажухом.

— Павязём вас у Карасёва, — сказаў стараста. — Там зборны пункт арыштаваных. Гаспадарцаў немцы, СД...

Па тым, як было вымаўлена гэта «СД», Юра і Надзя зразумелі, што наперадзе ў іх самае цяжкае. Пра гэта сведчыла і клапатлівасць старасты, і спачувальны позірк паліцай. Ну што ж, ім чакаць палёгкі не выпадала. Лігасці да партызан у фашыстаў не было ніколі, і выключэнне для іх рабіць ніхто не стане...

Спыніліся яны на ўзгорку, каля вялікай, доўгай кляці. Стараста пабег да дома, які стаяў непадалёк, а паліцай

астаўся пільнаваць Юру і Надзю.

Дзяўчынка агледзелася. Зусім блізка цягнуў лес. За кляццю раслі старыя ліпы. Пад узгоркам была дарога. Нікога на ёй не відаць. Каля дома, у які пайшоў стараста, таўкліся нейкія людзі, стаяла грузавая нямецкая машына. Паўз кляцц праходзіўся вартавы.

Стараста вярнуўся з мужчынам у наваксованых хромавых ботах, галіфе і жоўтым кажуху.

— Вось прымайце, — ён кінуў Юру і Надзі, каб падняліся. — Як было дамоўлена... Больш заданняў ніякіх? — Не, едзьце. — Мужчына махнуў рукою, загадаў Юру і Надзі: — За мной! — І не азірнуўшыся нават, пайшоў, прыпадаючы на правую нагу.

Вартавы адчыніў рыпучыя дзверы, і мужчына ўпіхнуў іх у змрок:

— Размяшчайцеся...

У кляці было холадна. Людзі ціснуліся адзін да аднаго,

каб як-небудзь сагрэцца, настаялі каўняры ватовак і кажухоў, засоўвалі рукі ў рукавы. Было іх многа, пераважна мужчыны. Большасць сядзелі, некалькі ляжалі, і толькі адна дзяўчына ў далнім канцы кляці хадзіла ўзад-уперад, абхапіўшы галаву.

— Хадзіце сюды, да мяне, — запрасіў Надзю і Юру дзед з сівай бародой. — Стары ды малы — самая кампанія.

Яны падышлі. Дзед паказаў месца каля сябе.

— Не стойце. Ногі не казёныя...

Яны прыселі на старое перацёртае сена, якое даўно ўжо, відаць, нехта кінуў на намёрзлую падлогу. Дзед параіў:

— Вы зграбіце, зграбіце сянцо. Яно хоць і не дужа грэе, але з ім зацішней. І пахне лугам, летам, душу весяліць...

Надзя паслухмяна сабрала сена, зрабіла сабе і Юру нешта нахштат пасцелі.

— Як жа трапілі вы сюды? — пацікавіўся дзед. — Адкуль?

— Як і ўсе — сумна зграбілі

Юра. — Арыштавалі... Прывезлі з Мяжы.

— А за што, калі не сакрэт?

— А хто іх ведае... Сіроты мы, хадзілі па вёсках, есці прасілі. А яны схалілі, пра партызан пыталі...

— Вунь яно што... Партызаны ўеліся ім у пячонкі... І што ж з вамі будзе?

— А хто ведае... Расстраляюць, мусіць...

— Ай-яй-яй! — завойкаў дзед. — Расстраляюць? Проста так, абы забіць?.. А вы-прасіліся?

— Не, не прасіліся, — адказаў Юра, — і прасіцца не будзем.

— А гэта дарэмна. Хто прасіць, той не галосіць... Немцы, яны, вядома, чужаніцы, але ж людзі. Не можа быць, каб сэрца не мелі... Адлусіць вас, папрасіцеся толькі.

(Працяг будзе).

Нарачанскае лета.

Фотаэцюд Л. Папковіча.

«НЕМАН» У ЭРМИТАЖЫ

У Ленінградзе ў Дзяржаўным Эрмітажы адкрыта вялікая выстаўка мастацкага шкла, у экспазіцыі якой — больш тысячы экспанатаў. Гледачы маюць магчымасць пазнаёміцца з гісторыяй мастацкіх вырабаў са шкла, пачынаючы ад антычнасці і да нашых дзён.

Шклозавод «Неман» — адно з буйнейшых прадпрыемстваў краіны. Мастакі гэтага завода У. Мурахвер, С. Раудвез, Л. Мягкова і іншыя стварылі многа новых узораў шкляных вырабаў для масавай вытворчасці і ўнікальных рэчаў. У Эрмітажы У. Мурахвер выставіў дэкаратыўныя пласты «Леў» і «Зубр» (літае каляровае шкло), дэкаратыўны набор «Прылепы» (дымчастае шкло), дэкаратыўнае блюда «Выдзімальшчык» (жоўты крышталь). Вобразна, з фантазіяй выканана мастаком дэкаратыўная ваза «Юнацтва» (жоўты крышталь). Тонкім густам вылучаюцца работы С. Раудвез — прыборы для віна (бясколернае шкло), набор «Універсальны», блюда «Грабцы» з зялёнага шкла з глы-

бокімі вострымі гранямі, ваза «Талін» з матавага шкла, ваза «Зубры» і набор «Кактусы». Дзве работы Л. Мягковай — ваза для кветак «Паўночная» (бясколерны крышталь) і набор «Ноч», вырашаны ў глыбокім сінім колеры ў спалучэнні са светлазеляным, — сведчаць аб высокай культуры мастацкі, аб яе ўмелстве ствараць рэчы, прыдатныя для любога сучаснага інтэр'ера.

ПАДАРУНАК З ЦЯНЬ-ШАНЯ

Стая грыфаў — уладароў завоблачных гор Цянь-Шаня адправілася ў далёкі пералёт у лайнеры ІЛ-18. Магутныя горныя птушкі, злоўленыя ў Кіргізіі, справяць на васелле ў запарках Румыніі, Чэхаславакіі, Югаславіі і іншых краін Еўропы. Грыфы, якія адправіліся ў дарогу, — трафеі вядомага паляўнічага Дж. Цюменбаева. На яго ліку ўжо не адзін дзесятка птушак і звяроў, злоўленых для запаркаў свету.

СУКЕНКІ ДЛЯ ЕЎРОПЫ

Больш як 20 узораў жаночых сукенак, сукенак-касцюмаў з ільну з лаўсанам, расшытых у традыцыйным беларускім нацыянальным стылі, прыцягнулі ўвагу прадстаўнікоў замежных фірм рады еўрапейскіх краін.

Узоры былі выстаўлены для адбору ў Маскве ў агульнасаюзным Доме мадэлей. Прадстаўлены і строкавышытыя вырабы.

Фірма Францыі і Галандыі адабралі з прадстаўленай калекцыі некаторыя ўзоры жаночай вопраткі з тым, каб у 1969 годзе ўжо атрымаць таварныя партыі ў свае краіны ад прадпрыемстваў БССР.

Акрамя таго, савецкія мастакі і мадэльеры адабралі калекцыю жаночай і дзіцячай вопраткі, якая выпускаецца на швейных фабрыках Мінска, Магілёва, Гродна і іншых гарадоў рэспублікі, для савецкай гандлёва-прамысловай выстаўкі ў Лондане і спецыялізаванай выстаўкі-продажу ў Токіо.

УНИКАЛЬНАЯ АПЕРАЦЫЯ НА СЭРЦЫ

У Інстытуце сардэчна-судзістай хірургіі Акадэміі медыцынскіх навук СССР прафесар доктар медыцынскіх навук Анатолій Пакроўскі паспяхова выдаліў надклапанны аортальны стэноз трынаццацігадоваму хлопчыку. Такая аперацыя выканана ў Савецкім Саюзе ўпершыню.

— Гэты парок, які сустракаецца рэдка, — гаворыць прафесар Пакроўскі, — заключаецца ў звужэнні аорты адразу ж пасля яе выхаду з левага жалудачка сэрца. Стэноз аорты выклікае рэзкае падзенне крывянога ціску ў арганізме. Недахоп кровазвароту прыводзіць да пагаршэння жыццёвага галаўнога мозгу, унутраных органаў і канечнасцей. Каб падняць артрэяльны ціск, левы жалудачак сэрца павінен выканаць работу ў некалькі разоў большую, чым звычайна. Натуральна, што пры такой напружанасці сэрца не можа нармальна функцыянаваць. Аперацыя надзвычай цяжкая з-за размяшчэння звужанай часткі аорты амаль непасрэдна ля сэрца, дзе ад яе адыходзяць сасуды, якія забяспечваюць міякард крывёй (каронарныя артэрыі).

Аперацыя, якая працягвалася пяць гадзін, прайшла ў ўмовах штучнага кровазвароту і гіпэртэміі — ахалоджанні цела да плюс 25 градусаў Цэльсія. Звужаны ўчастак аорты быў рассечаны, і ў яе шылі лату са спецыяльнай тканіны.

Аперацыя прайшла паспяхова. Хлопчык направиўся і выпісаўся з клінікі.

Г. ТВЯРСКІ.

АДН.

ВАС ШУКАЮЦЬ І ЧАКАЮЦЬ СВАЯКІ

ЧОПЧЫЦ Кацярына Фёдаруна, якая жыве ў вёсцы Ленін Жыткавіцкага раёна Гомельскай вобласці, шукае сястру ГАТЧАНКА Надзежду Фёдаруна, ураджэнку вёскі Леніна, яе мужа ГАТЧАНКУ Фёдара Андрэвіча і іх дачку Ніну, якая нарадзілася ў Германіі.

Асоб, якія ведаюць што-небудзь пра гэтых людзей, просім паведамаць да нас у рэдакцыю.

ГАЛУБЫ НА МІНСКІХ ПРАСПЕКТАХ

Хутка ў выдавецтве «Беларусь» выйдзе зборнік «Паэты свету пра Беларусь». Прапануем увазе чытачоў верш японскага паэта Хасагавы Русэй, узяты з гэтага зборніка.

— Добрай раніцы вам, галубы на праспектах світальнага Мінска!
Буры турман з-пад порціка гмаха,
беласнежны турок, што спусціўся

на дол абламанай галінкай расквечанай вішні,
шызакрылы віхрун, што, напэўна, сюды
жыраваць заляцеў з недалёкага лесу,
— апускайцеся смела на брук і на снег,
вас прыезджы вандроўнік з краіны
чужой не зачэпіць, не спудзіць. І ў нас
ёсць нямала сваіх галубоў!

У вачах віхруна — бляск адценняў зямлі:
прахалода бароў, сіль азёрнага краю,
снегавое бязмежжа і шэрань балот.
Німфы неба і сушы, німфы нетраў
лясных, німфы сцюж і мяцеліц, пагоды і буры —
ўсё змясцілася ў зрэнцы малой
галубінай!

У вачах у турка белакрылага — сум,
сцяты шкельцамі слёз, несучешна
пралітых

на радні, па галубках, па тых галышах,
што яшчэ неаперанымі сасмылелі
на карнізах драўляных, цагляных будынін,
спаялелі па гнездах,
развеваны ветрам.
Галубінае вока, і ў воку — туга.

Зрэнка птушкі, і ў зрэнцы — ўся скруха
зямлі: непакошаных траў, здратаваных палеткаў,
незлічонах магіл, непрыгорнутых сірат,
— сум усёй Беларусі.

У вачах туркуна з ганарлівай асанкай
прамяніцца бястрашнасьць і мужнасць
народа, б'ецца крыллем арла той няскораны дух,
што ўласцівы атакам і пульсу будоўляў;
ззяе гордасць за плённыя вынікі працы
інжынера над новым праектам мартэна,
сталявара ля печы на новым заводзе,
шпалаўкладчыка ў стэпе, брукоўшчыка
вуліц, спевакоў і танцораў на землях цалінных
і геологаў з кнігаю вершаў у ранцы.

Вечарэе над Мінскам. Праясніўся месяц.
Чарада за чародкай злятаюцца нанач
жыхары шызакрылыя спірнай сталіцы.
— Што ж, да новых міратаняў,
да новай сустрэчы

Хасагава РУСЭЙ

І з табой, што лунаеш у небе над плошчай,
і з табой, што ўмасціўся ў пілястры палаца,
і з табой, што ляціш за прадмесце, да бору.
Галубы маставых хлебасольнага Мінска,
вы не бойцеся нас, падарожных з Усходу:
мы не тыя, каторых належыць баяцца;
мы з краіны, дзе любяць усе галубоў.

Іншаземец — ён гэтакі ж голуб залётны,
як і шызы віхрун з загародніх урочышч.
Ён — вандроўнік з далёкіх ад вас астравоў,
з-за якіх узыходзіць заспаанае сонца.
Завітаў ён да вас і паедзе дадому
пад блакіты свайго неспакойнага неба.
У вачах яго чорных журба развітання
і туга па радзіме, па сыну, па маці;
павалока слязы не ад подыху ветру —
гэта попел апёкавы, след Хірасімы.

Іншаземец з Усходу на Мінскім праспекце;
зоры ў небе бясмарным; імчацца машыны.
Ён стаіць, чорны голуб з далёкага Усходу,
між чародак лагодных з лагоднейшых птушак,
а вакол — пульс нястрымны жыцця і змагання.
І праз сэрца яго, як таварны цягнік,
дрыгатліва праходзіць гісторыя.

Пераклад | Яэпа СЕМЯЖОНА.

УЗНАГАРОДЫ САВЕЦКІМ ФІЛАТЭЛІСТАМ

30 залатых, сярэбраных і бронзавых медалёў атрымалі савецкія філатэлісты — удзельнікі Сусветнай філатэлістычнай выстаўкі, якая праходзіла ў сталіцы Чэхаславакіі Празе.

Гэта выстаўка, у якой прымалі ўдзел філатэлісты і паштовыя ведамствы 140 краін свету, працягвалася з 22 чэрвеня па 7 ліпеня 1968 года. Яе наведала больш 200 тысяч чалавек.

Акрамя медалёў, савецкія філатэлісты атрымалі 5 спецыяльных прызаў і 1 дыплом.

У час работы выстаўкі, якая праходзіла пад лозунгам

«Філатэлія — свет пазнання і міру», у Празе праходзілі кангрэсы і сімпозыумы розных міжнародных філатэлістычных аб'яднанняў.

На кангрэсе Міжнароднай Асацыяцыі філатэлістычных часопісаў прадстаўнік выканавага Саюза філатэлістаў Народнай Рэспублікі Балгарыі Сашо Хаджыхрыстаў запрасіў усе нацыянальныя аб'яднанні філатэлістаў прыняць удзел у міжнароднай філатэлістычнай выстаўцы «Сафія — 1969», якая будзе адкрыта ў канцы мая будучага года ў Сафіі.

(АДН).

У магазіне цацак.

Фотаэцюд Ч. Мезіна.

РЕДАКЦЫЯНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 77.

ТЭЛЕФОНЫ: 6-19-31, 6-97-92, 6-18-88, 3-15-15.